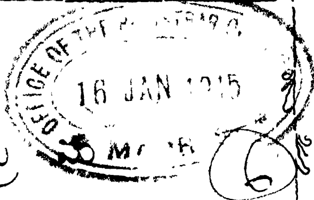
శ్రీ

మాతృప్రేమ

ఇది

పామర్తి బుచ్చిరాజుచే

విరచింపఁ బడి

ప్రచురింపఁ బడియె.

మొదటికూర్పు

రాజమహేంద్రవరము

శ్రీవిద్యానిలయముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁ బడియె.

1914

వెల రు 0—1—6.

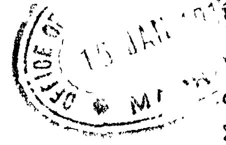
మేలైనకీర్తనలు గలనాటకములు.

శ్రీసంగీతపద్మిని:—నవీనపద్ధతుల ననుసరించి వ్రాసినయైదంకములనాటకము. వీరరసప్రధానము. కథ రాజపుత్రరాణియు సౌందర్యవతియు నగు "పద్మినీ" దేవిని దుర్మార్గచక్రవర్తి యగు "అల్లాయుద్దీన్" పడయఁ గోరి చిత్తూరు ముట్టడించుట. ఇది దేశభక్తిని, రాజభక్తిని, శౌర్యధైర్యములను, పాతివ్రత్యమును బత్నీవ్రతమును, మసలమానులదుష్ప్రవర్తనలను మిక్కిలిచక్కగఁ దెలిపెడిని. ప్రదర్శనానుకూలము. వేమనూరవేంకటపతిపద్యములఁ బోలుపద్యములు త్వరలో వెలువడును. -8-అణాలు

క. కలనా! యేమిది! హా! యా
కల నా కేటికిఁ గలిగెను గాళీ! భవానీ!
కలనా తాళఁగ నూనుల
కలనాదము వినక యొక్కగడియ యయిన నే.

శా. బాలుం డయ్యు ధనుస్సు కేలఁ గొని యాపార్థాత్మజుం డద్దిరా!
యాలంబందున ద్రోణకర్ణకృపశల్యాదిప్రసిద్ధుల్ నడం
కన్ లజ్జం బడి వెన్నుచూపునటులుం గారించి పెక్కీర్తిఁ దా
నీలోకంబున వీడి వీడెఁ దనువే యే నెట్లు వర్తించెదన్.

శా. పాతివ్రత్యము పూని నేను ధరణిన్ వర్తించిన ట్లైనఁ బ్ర
ఖ్యాతిన్ నాపతి కాంచిన ట్లయిన నీ కామాంధముం డంతముం
దాతంకార్తుఁడు రోగపూరితుఁడుఁ బ్రత్యాఖ్యాతుఁడున్ భీరువున్
వీతోత్సాహుఁడుఁగాఁ బుత్రసతులతోఁ బేర్వైరమున్ బొందుతన్.

ఇది

మదీయమాతామహులు స్వర్గియులై

నెపఁ దలఁపోసి వానినామమే

ఈ యానందనామసంవత్సరభాద్రపదశుద్ధ

పంచమీబుధవారమురాత్రి జననము

గాంచిన నాపౌత్రునందున కడి

ప్రేమంబు శ్రీరామునియక్షీణకరుణాకటాక్షమున

వృద్ధి నొంద జేయుదునం దలఁచి యానంద

మానసుండ నై యానందహాససుందర

వదనారవిందునిపాదారవింద

ములకు వందన

పూర్వకంబుగ

సమర్పించితి.

భూమిక

సదయహృదయులారా!

తల్లిదయఁ దలఁపోయ నాతరము కాదు కదా నన్ను పుట్టించిన బ్రహ్మకైనఁ దరము కాదు. కన్నతండ్రికన్నఁ గన్నతల్లి యుండుట మేలు; తల్లి లేకున్నఁ దరమే లేదన్న పెద్దలపలుకులు ముమ్మాటికిని సత్యము సత్యము సత్యము. తల్లిదండ్రులు గతించినవారిసంగతి మఱి వేఱ చెప్పవలయునా? ఒక్కరేయి ప్రసవవేదనం బడుచున్న యిల్లాలి కేకలు చెవిసోక నీపద్యములు వ్రాయుతలం పంకురించె. అంత మఱునాఁడే యివి ముగించితి. మనీషులు నాదోషములు మన్నించి సుగుణంబులనె గొనెదరు గాక!

ఇట్లు,

విబుధజనవిధేయుఁడు,

పామర్తి బుచ్చిరాజు.

శ్రీ

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

మాతృప్రేమ

సీ. శ్రీలెన్ని యున్నను బాలబాలికలకై పరితపించుచు నుండు భావమునను
కొడుకు లేనిల్లు హాసుఁడు లేనిజగ మని పరితపించుచు నుండు భావమునను
సుతులు గలుగ కున్న గతి సున్న యనుకొని పరితపించుచు నుండు భావమునను
మనుమలఁ గన కున్న మాన్యు లేలొకో యని పరితపించుచు నుండు భావమునను
తే॥గీ. బిడ్డమాటలను వినని వీనులు నిఁక
బాలుఁ గౌఁగిలింపని చేతు లేలొకో యని
పరితపించుచు నుండును భావమునను
మాతను సమాన మెవ్వరు మహి నయారె!

సీ. నోము లెన్నియొ నోచి రామలఁ బిలిపించి ఫలము లొసంగి దీవనలు దాల్చి
సోదకత్తెలఁ బిల్చి సోదెల నడిగించి యాశావికాసము లమరఁ దాల్చి
యెఱుకుల రప్పించి గురుదక్షిణ లొసంగి వేరుముక్కలు మెడఁ బేర్చి దాల్చి
సన్యాసులను బిల్చి సర్వంబు నెఱిఁగించి వారిచ్చుబూది మైఁ బరఁగఁ దాల్చి
తే॥గీ. క్రమముగా భూరియగ్నిహోత్రములు వేల్చి
తనగురు వొసఁగు సేస లౌఁదలను దాల్చి
పసపుకుంకుమతో లక్ష్మి వలెను బొల్చు
మాతకు సమాన మెవ్వరు మహి నయారె!

సీ. జపతపంబులు సేసి యుపవాసములు సేసి జాగరములు సేసి జడుపు త్రోసి
గాలివానల నుండి కటికిరాళ్లను బండి యిలను బాదము మండ నెండ నెండి
తీర్థయాత్రలు చేసి దేవళంబులు దాసి పూలు పత్రియుఁ గోసి పూజ చేసి
ముడుపులాగులు పెట్టి ముడుపు లెన్నియొ కట్టి నెడఁదఁ జిక్కఁ బట్టి నడుము కట్టి

తే॥గీ. గట్టితా నేల మృదుదేహ మిట్టి పెట్టి
విపులసాష్టాంగవినతులు వేడ్కఁ బెట్టి
పట్టి దయ సేయు మని గట్టిపట్టు పట్టు
మాతకు సమాన మెవ్వరు మహి నయారె!

సీ. కల గంటి నమ్మరో! కల గంటి రాత్రి నేఁ గమలాయతాక్షుఁడు కడకు వచ్చి
మెచ్చితి నమ్మ! నీసచ్చరిత్రమునకు నిచ్చితి సంతాన మిచ్చతోడఁ
గొన్నాళ్లలోనె నీకోర్కి ఫలించెడి నని తెల్పి యేగిన ట్లబలలార!
దీనిఫలం బేమొ తెల్పరె యని యాత్రమున వేఁడునప్పుడు ముగుద లెల్ల

తే॥గీ. సన్నుతచరిత్రి! హరియె ప్రసన్నుఁ డయ్యె
నింక నీమనోఫలసిద్ధి యేల కల్గ
దన్నమాత్రన నుప్పొంగి మిన్ను ముట్టు
మాతకు సమాన మెవ్వరు మహి నయారె!

సీ. రెండవమాసంబు నుండి యైదవనెల వెళ్లెడునంతకు వేవిళ్లతోడ
వేవిళ్లు కలకాల మాసంతయన్నంబు నైనను దిన నీనియరుచితోడ
నరుచికి సాయమై యాఱవనెలలో నుదరమున నొదవుకదలికతోడఁ
గదలిక కంటె యై కడుపున నుదయించి తిరముగా నుండనిత్రిప్పుతోడ

తే॥గీ. నిట్టియిడుములతోడనే యెప్పుడుఁ గూడ
వేఁగుచుండి తనకు మగబిడ్డ పుట్టు
ననినయంతన పరవశ యగుచు నుండు
మాతకు సమాన మెవ్వరు మహి నయారె!

సీ. నిలువఁ గూర్చుండఁగా నిల్కడఁ గన నీక కష్టమ్ము లొదఁ గూర్చుకడుపుతోడ
నభిమాన మగునగ లమరించుకొన నైన రాగంబు లేక విరక్తితోడ
దాఁ గోరుచీరను దా ధరింపఁగ లేక కట్టిన తేలికబట్టతోడఁ
దనయాడువారితోడను వేడ్క. లరయంగ నరుగంగ లేనిప్రయాసతోడ

తే॥గీ. సతము వేఁగియు దైవప్రసాదమునను
దనకుఁ గొడుకు కలుగు నని తరుణు లనినఁ
బొంగి యంతరంగము పొంగి నింగి ముట్టు
మాతకు సమాన మెవ్వరు మహి నయారె!

సీ. ప్రసవసమయమునఁ బహుబాధ లైనను మాటపరుస కైన మఱచి నునుపక
హా! దైవమా! యని వేదనన్ బొంది కుమారుఁ గన్నవిధంబు మఱచి నునుపక
మూన్నాళ్లపఱ కన్నమును బెట్టకుండిన నది యిసుమంతయు మది నునుపక
స్నాన మొనరింపఁ దన్ మానవు లేరును గదయ కున్న నదియు మఱచి నునుపక
తే॥గీ. వేఁగ ముక్కుఱిబిక్కిరి గాఁగ నీళ్లు
మునసతులు పోసినవిధంబు మఱచి నునుపక
కొడుకు నొడిలోన నిడుకొని కులుకు చుండు
మాతకు సమాన మెవ్వరు మహి నయారె!

సీ. బోరుకాడించునో బోరుబోరున నేడ్చుకన్నకొడుకును గాంచి కలఁగుఁడు నడి
చాలుఁ జాలును దల్లి! చాలు నే నీళ్లని యావేళఁ గాకృత్య మాఁపివైచి
బోసు కాడినబిడ్డఁ బొత్తుల నిడుకొని తడి నొత్తి కరిమనుగఁ బలను దుడిచి
సాంబ్రాణిఁ బొగ వైచి చక్కఁ గుంపటి సెగ మంచముకిరింద నమర్చి పెన్క
తే॥గీ. గాలి ధూళి పిశాచమ్ములు వారిల కుండ
నులికిపడ కుండఁ దనహస్త ముంచి గుండెఁ
గంటికిని రెప్ప వోలెను గాచు చుండు
మాతకు సమాన మెవ్వరు మహి నయారె!

సీ. ఇసుమంత నిసు వేడ్వ నిల్లు పైఁ బడునప్డు శిరముపై నాకాశ మొరగునప్డు
బిడుగు మొత్తునపుడుఁ గడలి పొంగునపుడు నగ్నిహోత్రుఁడు చుట్టు నలమునప్డు
నాదృచ్ఛికంబుగ నాపద గన్నప్డు దుఃఖవార్తలు చెవి మారునప్డు
దొంగ లిల్లును జొచ్చి దోఁచుచు నున్నప్డు విషజీవములు వెంబడించునప్డు
తే॥గీ. నైనఁ బొందనియాందోళ మప్డు పొంది
యయ్యొ! నాయయ్య! నాతండ్రి! యయ్యొ! నేను
దచ్చి పో రాలి పో నని సరగ నరుగు
మాతకు సమాన మెవ్వరు మహి నయారె!

సీ. నాతండ్రి! నాయయ్య! నాబాబు! నాయప్ప! నాయబ్బ! నాయబ్బి! నాకుమార!
నాచిట్టి! నాపొట్టి! నాపట్టి! నాపిన్న! నాపొన్న! నాగున్న! నాకుమార!
నాబాల! నాపాప! నాబుజ్జి! నాకూన! నానీడ! నాతోడ! నాకుమార!
నాశుక్తి! నాశక్తి! నారక్తి! నాస్యక్తి! నాభక్తి! నాముక్తి! నాకుమార!

మాతృప్రేమ.

తే॥గీ. కాకి! రావే యటంచును నాకసమునఁ
జందమామఁ జూపించుచు సందు గాంచి
బువ్వ దినిపించి మోదించు నెవ్వ రట్టి
మాతకు సమాన మెవ్వరు మహి నయారె!

సీ. అఁ-హాఁ- యటంచును నటు నిటుః బకుచును గాలి త్రొలుచు జేకఁ గొంచునపుడు
నక్కునఁ జేర్చిన నొత్తి పట్టుచు ముసి ముసినగవు పఱపి పొల్చునపుడు
నత్త తాత యటంచుఁ గ్రొత్త పలుకులు పల్కి కాలు సే యాడించి క్రాలునపుడుఁ
జెంత కేగినయంతఁ జేతు లల్లనఁ జాచి రమ్మెత్తుకొమ్మని సౌంజ్ఞ యిచ్చునపుడు
తే॥గీ. ఎనుదుఁ గూర్చుండునపుడును బ్రాకునపుడు
నిలచి నపుడు నడుగు లిడఁ దలఁచినపుడు
మోద మొందు సతము నవ్వుమొగము పెట్టు
మాతకు సమాన మెవ్వరు మహి నయారె!

సీ ఊఁగుటూయ్యాలలో నుంచి జోకొట్టుచు నూఁపి పాటలు పాడు చుండునట్టి
దూఁబూచు లాడుచుఁ దోశంబు నర్పించి మోదగ పైకాద్ధి మురుఁగునట్టి
చుంచు దువ్వి జడలఁ జుట్టి పువ్వులు బెట్టి తోడవు లిడి ముదంబు తోడరునట్టి
కాళ్లగజ్జెలు గల్లు గల్లు మనఁగ వచ్చునట్టి నెత్తుచు ముద్దు పెట్టునట్టి
తే॥గీ. యక్క యన్నని తెల్పుచు నలరునట్టి
ముచ్చటాడుచు లోలోన మురియునట్టి
నాఁథునకు నొప్పఁ జెప్పుచు నవ్వునట్టి
మాతకు సమాన మెవ్వరు మహి నయారె!

సీ. ఆఁకలి యగు చున్న నన్నము తిను చున్నఁ బని సేయు చున్నను బాడు చున్నఁ
బన్నగతల్పుని బ్రార్థించు చున్నను బతితోడ నున్నను రతుల నున్నఁ
దోడివారలఁ గూడి వేడుక పడు చున్న నీర మాడుచు నున్న నిద్ర నున్న
సిగఁ జుట్టుకొను చున్నఁ జీరఁ గట్టుచు నున్న నగలు పెట్టుచు నున్న నడచు చున్న
తే॥గీ. నిన్న యన్నియు నన నేల యెన్న రాని
బన్నముల నున్న గొడు కేడ్చు చున్న విన్నఁ
దన్ని మాపమునఁ బఱు గిడి చ న్నొసంగు
మాతకు సమాన మెవ్వరు మహి నయారె!

సీ. తల దువ్వి మేలివల్వలు గట్టఁగా నిచ్చి పాఠశాలకుఁ ద్వరఁ బంపు నెవరు
బడి కేఁగి వచ్చెడిబుడుతకు మువ్పొద్దు వేళకు నన్నంబు వెట్టు నెవరు
తడసిన నొకయెడఁ దనయుఁ డింకను రాఁడు గా యని మోదముఁ బాయు నెవరు
నిలయమునకు వచ్చి నిలిచినకొమరుని వే ముద్దు గొని చంకఁ బెట్టు నెవరు
తే॥గీ. పెన్నిధిని గన్న పేద నాఁ బేర్చు నెవరు
తాయ మిడి సంతు మోదింపఁ జేయు నెవరు
పవ్వళింపఁ బ్రక్కలను వేయు నెవ్వ రట్టి
మాతకు సమాన మెవ్వరు మహి వయారి !

సీ. అమ్మ యీతఁడు విద్య నసమానుఁ డన్నచో నానందమునఁ దేలి యాడు చుండు
నమరవరనిభుఁ డగుసుతుని గన్నులఁ గని యానందమునఁ దేలి యాడు చుండుఁ
బెండ్లిపీటను గలబిడ్డని గనుఁగొని యానందమునఁ దేలి యాడు చుండు
కోడలఁ గని సొంతకూఁతుఁ గాఁ దలఁపోసి యానందమునఁ దేలి యాడు చుండు
తే॥ గీ. నందనునినందను గని యానందపడుచు
నొడిని నిడుకొని ముద్దుల నొనరఁ దెలిపి
యమితమోదవార్ధిని దేలి యాడు చుండు
మాతకు సమాన మెవ్వరు మహి నయారె!

సీ. తెల వార కుండఁ బ్రతిదినము వేళకు ముగ్గును బోసి పాలొసఁగుదాది!
మలమూత్రముల నున్న తెలిబట్ట లెల్లను మడికి శుభ్రము చేసి యుంచుదాసి!
యారోగ్యము చెడినయావేళ మందులు వేసి రక్షించెడివెజ్జురాలు!
సర్వదా సర్వథా సర్వత్రయును దోడు నీడ యై మెలఁగెడి నేస్తురాలు!
తే॥ గీ. సర్వగుణములను బల్కుశాస్త్రవేత్త!
మహివిచిత్రములను దెల్పు మంత్రవేత్త!
నిఖిలధర్మశాస్త్రములను నేర్పుగురుణి!
మాతకు సమాన మెవ్వరు మహి నయారె!

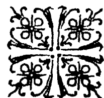
సీ. కొట్టిన నయినను దిట్టిన నయినను గోపింప నేరనిగురుసుశీల!
పోషింపు చుండినఁ బోషింప కుండిన గుట్టు వెలికిఁ దేనిగుణధురీణ!
మూర్ఖుఁ డయినను ముక్కోపి యైనను సతతము ప్రేమించుసదయహృదయ!
ధనవంతుఁ డైనను దౌర్భాగ్యుఁ డైనను నిముస మెడఁ బాయనినిర్మలాత్మ!

తే॥ గీ. ఘాతలను బూన నేరని పూతచరిత!
మంచిమాటలు పచియించుమంజువాణి!
యభ్యుదయమునే యాశించునార్యసద్వృత్!
మాతకు సమాన మెవ్వరు మహి నయూరె!

సీ. అజ్ఞాన మనియెడునంధకారముఁ బాపి సుజ్ఞానతేజంబు మాపుతరణి!
సంసారసాగరసకలకష్టంబుల ముంచి వేయక తేల్చి యుంచుతరణి!
ఇష్టఫలంబుల నిచ్చుచు దారిద్ర్యకష్టంబు లెడఁ బాపుకల్పతరువు!
భక్తియోగము తెల్పి ముక్తినగరమును డాయఁగా నడుపు కడాని తెరువు!

తే॥ గీ. ధైర్య మొసఁ నెఱకొలిపెడు ధైర్యలక్ష్మి!
సకలసంపద లొసఁ కూర్చు సహజలక్ష్మి!
మానసోల్లాసమును జేయు గానలక్ష్మి!
మాతకు సమాన మెవ్వరు మహి నయూరె!

గద్యము :—ఇది శ్రీమత్సహస్రసహస్రపత్రమిత్రప్రభాభాసమానశ్రీ ..ము
కరుణాకటాక్షవీక్షణసామర్థ్యలబ్ధకవితాధారేయ సుకవివిధేయ పైడి
పాలగోత్రోద్భవ పామర్త్యసద్వయాబ్ధిప్రదీపాబ్ధినవనీత వీర
స్వామ్యాఖ్యాతనూభవ గంగమాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫల
బుచ్చిరాజప్రణీతంబైన శ్రీమాతృప్రేమనామపుస్త
కంబున సర్వము సమాప్తము.

విక్రయమునకు సిద్ధముగ నున్న గ్రంథములు.

శ్రీసంగీతజగన్మోహినీనాటకము—ఇది యొకపతివ్రతాశిరోమణిచరిత్రము పద్దెములు ముద్దు లొలుకు చుండును. కథాసందర్భ మత్యద్భుతము.

వెల 0—12—0 లు మాత్రమే.

ఉ. మానమె కల్పభూరుహము మానమె నాకఁ బెన్నిధానమున్
మానమె తోషసీమయును మానమె రత్నసువర్ణభూషలున్
మానమె నిత్యయాసఖియు మానమె యాపద నోర్చుదిట్టయున్
మానమె మోక్షదాయకము మానమె సర్వము మానినీమణీ!

సీ. మనబాధలను గాంచి మనము నెనరుంచి
యనలరశ్ములు చూపఁ గినిసి కినిసి
కార్యంబు గానమిఁ గటకటం బడె మొగ
మెఱ్ఱనై పర్యంత మేడ్చి యేడ్చి
ఛాయపుంజపుబంట్లు జాబిల్లికడకు నే
మనవార్త లెఱిఁగింపఁ బనిచి పనిచి
పక్షులు నాదిగాఁ బని మాన్పి గూండ్లకుఁ
గోలాహలం బెచ్చఁ దోలి తోలి

గీ. కమలముల మోదమును నీటఁ గల్పి కల్పి
చీఁకటిని లోకమున వ్యాప్తి చేసి చేసి
సుజనులయెదను దుఃఖంబు చొన్పి చొన్పి
లోకబాంధవుఁ డేగను లోఁగి లోఁగి.

శ్రీసంగీతకృష్ణనిర్యాణము—ఈనాటికయందలికథ "యాదవకులమునకు ముసలము" అను భారతభాగవతకథయే. కరుణారసప్రధానము. కన్నీ రోడించును. వెల 0—8—0 లు.

మ. నిజభక్తుల్ భవదీయదాసు లిఁకనుఱ్ఱ నికుఱ్ఱ మఱిబంధుల్ సఖుల్
సుజనామోదగుణానువర్తులు లనంతోషమాంశసంభూతులో
గజరాట్ఖేదవిదారణా! సురవరా! గంగాతనూజస్తుతా!
త్రిజగన్మోహనమూర్తి! వైరిసమవర్తీ! మమ్ముఁ గాంపోఁ గదే!

మాతృప్రేమ—ఇది మాతలయనురాగమును బూర్తిగఁ దెలుపు సీసపద్యములు గలచిన్నపొత్తము. వెల 0—1—6.

సీ. ఆఁకలి యగుచున్న నన్నము తినుచున్నఁ బని సేయుచున్నను బాడుచున్నఁ
బన్నగతల్పుని బ్రార్థించుచున్నను పతితోడ నున్నను రతుల నున్నఁ
దోడివారలఁ గూడి వేడుక పడుచున్న నిర మాడుచు నున్న నిద్ర నున్న
సిగఁ జుట్టుకొనుచున్నఁ జీరఁ గట్టుచు నున్న నగలు పెట్టుచు నున్న నవుచున్న
తే॥గీ. నిన్న యున్నియు నన నేల యున్న రాని
బన్నముల నున్న గోడు కేడ్చు చున్న పిన్నఁ
దన్నిముషమునఁ బఱు గిడి చ గొన్న సంగు
మాతకు సమాన మెవ్వరు మహి నయారె!

స్వర్ణస్పర్శనము—"దురాశ దుఃఖమ్" అనువిషయమయి చక్కఁగ బోధించు చిన్నవచనరచన. ముద్దు లొలుకుచుండును. ఈకథ చదువ మొదలిడిన విడువ బుద్ధి పుట్టదు. వెల 0—1—6 లు మాత్రమే!

1914 సం॥ లోగా శ్రీసంగీతజగన్మోహినీనాటకమును గాని శ్రీసంగీతకృష్ణనిర్యాణనాటికను గాని తెప్పించుకొనువారికి మాతృప్రేమ గాని స్వర్ణస్పర్శనము గాని యుచితము.

పామర్తి బుచ్చిరాజు,
పిన్నంగట్టువీధి, రాజమహేంద్రవరము.